

Цікаві факти про Михайла Коцюбинського

Цікаво знати!

Одного разу в дитинстві, коли малий Михайлик захворів, він раптом у маренні заговорив українською мовою. Це дуже здивувало батьків, оскільки в родині панувала російська. Після одужання про цю подію часто згадували, і це збудило в хлопчика свідоме зацікавлення українським словом. У 9 років Михайлик складає українські пісні на зразок народних, а в 12 років пише повість із фінського життя.

До 1905 р. ніхто з українських письменників у царській Росії за свої твори не отримував гонорарів, тож за двадцять років творчої праці Михайло Коцюбинський заробив ледве 400 карбованців. У 1908 р. одному зі своїх видавців письменник скаржився: *«Служба ледве-ледве дає шматок хліба, а література... Соромно навіть признатися... Сиджу без копійки, голий, як турецький святий»*. Якби не багаторічна спонсорська допомога Євгена Чикаленка, Михайлові Коцюбинському таки було б сутужно. Лише в 1911 р. громадська організація «Товариство прихильників української науки і штуки» призна- чило письменникові довічну пенсію – дві тисячі карбованців на рік, щоб він міг зосередитися тільки на літературній праці.

Був високоосвіченою людиною і читав дуже багато. Знав *дев'ять мов* – три слов'янські: українську, російську, польську; три романські: французьку, італійську, румунську; і три східні: татарську, турецьку та циганську.

Цікаві перекази про Коцюбинського

Стара відьма

У Криворівні не могли не помітити, як Коцюбинський цікавиться селянським побутом. Один гуцул заходить до нього в неділю, чемно кланяється і питається:

— А чи це правда, що ви хочете нас у книжках розписати?

— Правда.

— Не тільки людей, але і всяку нечисту силу?

— І нечисту силу.

— То я прийду до вас із своєю жінкою. Ви такої старої відьми ні в нас, ні в околиці не знайдете.

Воли і коні

У Криворівню, в Карпати, приїхали львівські дачники, щоб побачити Коцюбинського. Один із них почав висловлювати своє захоплення творчістю Коцюбинського:

— А прекрасні ваші твори ми добре знаємо. Наприклад, «Хіба ревуть воли...».

- Я не про воли, а про коні писав.
- Не розумію. Коні ж не ревуть?..
- Ну, і що з того? Коні не винні.

«Ось моя зброя»

Улітку 1910 року Коцюбинський повертався з Капрі, де він жив разом із Горьким. Жандармерія дістала суворий наказ якнайпильніше перевірити речі М. Коцюбинського. Прикордонні чиновники брутально рилися в його валізі. На запитання: «А зброя у вас є?»— Михайло Михайлович відповів: «Так, є». Від несподіванки запанувала тиша. Потім зчинилася метушня: «Де зброя, де?»

На довгій паузі М. Коцюбинський з лукавою посмішкою показав на олівець, що виглядав з кишені його піджака, і сказав: «Ось моя зброя».

(З кн. «Цікаві бувальщини», збір. й упоряд. І. Артемчук, Г. Григор'єв, —Дніпро – К., 1974)

Родинне коло

У 1896 р. М. Коцюбинський одружується з *Вірою Устимівною Дейшею*, з якою познайомився в Чернігові, де вона працювала викладачкою французької мови в гімназії. Дівчина походила зі старого українського роду, здобула блискучу освіту. Їхні щирі й довірливі стосунки знайшли вияв у листуванні, яке тривало сімнадцять років. Письменник використовував ніжні звертання, пестливо-зменшувальну лексику, навіть крізь згадки про повсякденні справи родини струменіла його лагідність і чуйність. Зокрема він зі щирою вдячністю писав: «Придивляючись до других, я ще більше ціню наші дружні відносини, нашу духовну єдність, яка з'являється для мене джерелом сили, виносливості і надії на краще».

Віра Устимівна в усьому підтримувала чоловіка, і в літературній праці також. Її заслугою було те, що в родині панувала тепла й доброзичлива атмосфера. Проте центром усієї сім'ї був Михайло Михайлович. Він виявляв інтерес до кожного — і дорослого, і малого. Водночас рідні не турбували його дрібницями, бо розуміли, що за щоденною казенною працею йому залишається так мало часу на творчість.

У подружжя підростало *четверо дітей* — Юрій, Оксана, Ірина, Роман. Усі — щедро обдаровані природою, освічені, знавці літератури, іноземних мов. Проте їхні долі склалися трагічно — жорстоке ХХ ст., його політичні катаклізми на теренах України фатально вплинули на життя молодших Коцюбинських. Так, *Юрій* (1896–1937) зробив карколомну кар'єру червоного комісара, воєначальника- головнокомандувача, яким став у 22 роки. Проте його прихильність до більшовицької доктрини виявлялася і в обстоюванні національного питання. У ті складні часи він насмілювався критикувати Сталіна, зокрема щодо представництва України в Москві, скаржився на нього Леніну. І Ленін погодився з позицією Ю. Коцюбинського.

Старший син письменника був заарештований у 1936 р., відправлений на заслання до Західного Сибіру. За рік його знову заарештовують, звинувативши в націоналізмі й тероризмі. У 1937 р. Юрія розстріляли.

Схожа доля і в наймолодшого з Коцюбинських — **Романа** (1901–1937). Він також брав активну участь у подіях 1917–1920 рр. як військовослужбовець у лавах червоного козацтва, потім працював на партійній роботі, займався науково-просвітницькою діяльністю в Академії наук, очолював музей батька у Вінниці. Він доклав чимало зусиль для того, щоб цей заклад пропагував творчість М. Коцюбинського як письменника-революціонера, співця селянства. Як і старший брат, Роман був репресований.

Донька М. Коцюбинського **Оксана** (1898–1919) брала участь у громадянській війні у складі червоного козацтва, раптово померла в молодому віці за обставин, які досі не з'ясовані. **Ірина** (1899–1977) прожила довше життя, здобула юридичну освіту, керувала Чернігівським музеєм М. Коцюбинського. У 60-х роках вона доклала чимало зусиль для посмертної реабілітації своїх братів.